

Stenhuggeriet

Kring **1850** började stenhuggarverksamheten i Blekinge. Man sökte sig sedan norrut vidare längs kusten och i Flivik började man bryta sten **1869**. **1870** kom en tysk firma vid namn Kessel & Röhl till Vånevik och ”öppnade berg”. Här dyker också namnet Carl Schylander upp som disponent hos Adolf Kessel och hans kompanjon. Det finns noteringar om att Karl Andersson runt **1870** ska ha ”tjänat sitt eget bröd som stenarbetare i Uthammar”. Kring **1895** påbörjar Kessel & Röhl stembrytning i Uthammar och runt sekelskiftet övergick verksamheten i Schylanders regi. Det är också vid denna tid som stembrytningen är som störst och som mest var det cirka 60 personer verksamma i Uthammar. Stenindustrins viktigaste produkt var gatsten.

Enligt revisionsberättelse från **1901** framgår att samtliga arbetare i Kalsebo, Flivik och Uthammar var olycksfallsförsäkrade.

Arbetsvillkoren var dock mycket dåliga. Stenarbetarnas annonserade till och med, för att hindra andra stembrytare från att söka jobb hos Schylander.

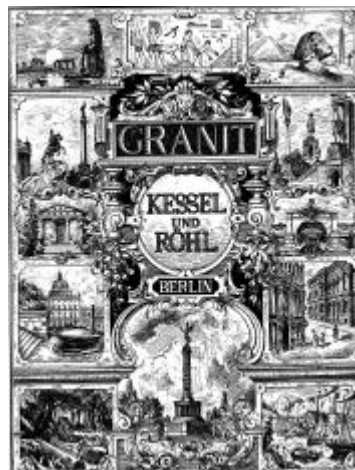
Stenen från Uthammar exporterades huvudsakligen till Tyskland. I Dresden uppfördes år

1903 en åtta meter hög staty av Bismarck som var huggen i ett stycke. Denna föll dock offer för bombningarna i slutet av andra världskriget.

År **1911** levererades sten till Stockholms Stadion, som skulle bli tävlingsarena under Olympiaden året därpå. Visserligen gjorde Schylanders bolag ingen större vinst på detta arbetet, men man tog det för reklamens skull.

1912 börjar det luta utför. Bland annat gick en kajleverans till Norrköping med förlust.

1913 som annars var ett gynnsamt år för stenindustrin i Sverige, gav ånyo förlust för Schylanders granitaktiebolag.

Fackliga meddelanden Från Flivik

Som vår arbetsgivare Carl J. Schylanders granitaktiebolag i den borgerliga prässen annonserar efter gatstenshuggare och dagsvärkare, se vi oss nödsakade att meddela följande: Arbetsförtjänst samt arbetsförhållanden äro mycket dåliga, levnadsomkostnaderna äro högre här än i närliggande städer; När därtill kommer att det är omöjligt att erhålla husrum ej ens för ungarlar, inses lätt, att den som nappat på kroken intet högre önskar, än att komma härifrån.

Flivik den 13 febr. 1907

Fliviks stenhuggerifackförening

Carl J. Schylander (1848-1944) med hustru

1914 började också dåligt genom att leveransen till den ryska krigshamnen vid Libau inte blev av. Efter ytterligare några dåliga år gick företaget slutligen i konkurs år **1917**. Bland fordringsägarna fanns bland annat Ågrens Jernhandel och Melchiors Bokhandel.

Nielsens Stenhuggerier, en Göteborgsfirma, övertog verksamheten efter Schylanders konkurs och bytte namn till Förenade Granitindustrier. Dom nya ägarna skulle också träffa på svårigheter. I mitten av 1930-talet börjar strukturomvandlingen i Sverige då betong och asfalt ersätter stenen.

1944 öppnades "Helgdags-berget" vid Uthammars by.

Förenade Granitindustrier drev verksamheten vidare till **1947** då Karlshamnsföretaget A K Fernströms Granitindustrier avlöste.

1968 ingick företaget i Investment AB Skansen-Lejonet.

Den sista utlastningen med båt skedde 1955 med fartyget

"NordenHamburg". Lasten bestod av den granit som brutits i slutet av kriget och som skulle användas till

Hitlermonumentet. I samband med att man lastade denna sten drogs stenkajen olyckligtvis sönder.

Omkring **1970** gjorde N P Lundh det sista kommersiella försöket i Uthammar. Ungefär hundra meter efter Bergsjön på vänster sida bröt man sten för att krossa och blanda i asfalt. Det skulle bli en "exklusivare" röd asfalt och man kan faktiskt hitta den i Oskarshamns Stadspark bredvid kyrkan. Projektet blev dock ingen större succé och verksamheten lades ner efter mindre än ett år.

Löner - priser

År 1908 uppgick årslönen för en stenarbetare till genomsnitt 1 000 kronor.

En man vid namn C W Gustafsson hade 90 kr i månaden. Det kan tänkas att han skötte en affär i Uthammar dit även stenhuggarna betalade hyra för bostaden.

Enligt en kassabok från Uthammar för år 1901 betalade stenhuggarna mellan 2:80 och 6:50 i månadshyra.

En kanna mjölk kostade 25 öre.

En tunna potatis kostade kr 3:50.

För 2 tunnor råg fick man betala 30 kr

En famn björkved kostade 17 kr.

Ett stut kreatur 50 kr och 5 tunnor hafre 50 kr.

Stenhuggarna jobbade nästan som egna entreprenörer och fick betalt för det som blev färdigt. Vid brytningen blev ungefär 85-90% av stenen skrot och för denna betalades 2 öre/ton. Man gjorde även entreprenader bl.a. stenläggning av Skeppargatan i Figeholm.

På bilden syns pelare som var c:a 5 meter långa som exporterades till Sydamerika, via Tyskland. Bilden är tagen troligtvis strax efter 1930 och vid krankroken syns Willhard Karlsson, Uthammar och stående till höger Karl Ekholm, Uthammar.